

Тетяна Добко,

доктор наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
e-mail: dobko@bigmir.net

БІБЛІОГРАФ ЗОФІЯ ВРУБЛЕВСЬКА

Висвітлено життєвий і творчий шлях відомого українського бібліографа Зофії Олександрівни Врублевської (1929–2006), багаторічного співробітника Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, завідувача відділу довідково-бібліографічного обслуговування (1979–1986). Охарактеризовано віхи її трудової біографії, укладені нею бібліографічні покажчики. Підкреслено її роль у координації довідково-бібліографічної роботи в мережі бібліотек наукових установ НАН України, організації науково-інформаційної, науково-методичної та бібліотечно-інформаційної діяльності у бібліотеці. Досліджено розвиток довідково-бібліографічного обслуговування у бібліотеці у 1970–1980 рр., наголошено на значних успіхах і досягненнях.

Ключові слова: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, довідково-бібліографічна діяльність, довідково-бібліографічне обслуговування, бібліотечні кадри, науково-інформаційна діяльність, бібліотекознавство, бібліографознавство, З. О. Врублевська.

Відомо, що історію творять люди, яскраві особистості. Одна із таких незабутніх постатей – бібліограф Зофія Олександрівна Врублевська, яка усю свою трудову діяльність присвятила роботі у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (НБУВ).

Народилася Зофія Олександрівна Стефанська 15 травня 1929 р. в м. Києві у сім'ї робітників. За національністю була полькою. Батько до Другої світової війни працював на військовому заводі слюсарем, після війни в артелі «Интруд». Розпочала навчання у 1937 р. у середній школі № 15, де закінчила до війни чотири класи. Під час війни перебувала у Київській області, ховалася від відправки у Німеччину. Після звільнення Києва від німецьких окупантів продовжила навчання у середній школі № 145. Після закінчення семи класів вступила до Технікуму підготовки культурно-освітніх працівників у м. Києві, який закінчила у 1949 р. [22, арк. 133].

Тоді ж, з 4 липня 1949 р. і розпочалася її робота у Державній публічній бібліотеці УРСР (нині Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського), з якою вона пов'язала усе своє трудове життя. Спочатку влаштувалася тимчасово за договором на роботу з опрацювання фондів, згодом була переведена тимчасово на посаду бібліотекаря у масовий відділ. Красива, статна, з довгим чорним волоссям, доброзичлива, з м'яким гумором, вона швидко стала душею колективу.

1 жовтня 1949 р. Зофія була переведена на посаду бібліотекаря у відділ каталогізації [22, арк. 138]. Цього ж року вона вступила до Харківського державного бібліотечного інституту, який закінчила заочно 1953 р. за спеціальністю бібліографія, отримавши кваліфікацію бібліографа [22, арк. 134]. У 1950 р. Зофія Олександрівна одружилася з Олександром Врублевським, взявши прізвище чоловіка. Згодом у них народилася донька Олена.

Працюючи на посаді бібліотекаря у відділі каталогізації під керівництвом О. І. Ганопольської, Зофія Олександрівна з великим інтересом опановувала бібліографічний опис, процеси індексації технічної літератури, працювала ініціативно і творчо, згодом стала одним з провідних фахівців у галузі систематизації, 27 серпня 1955 р. була переведена на посаду старшого бібліотекаря у відділ обробки і каталогізації. Мала намір вступати до аспірантури, у 1956 р. успішно здала кандидатський мінімум [22, арк. 137].

Про це свідчать і її статті, написані у цей період. Зокрема «Систематичний каталог – засіб пропаганди технічної літератури» (1958) [2], написана разом з Н. Д. Ляпіною, де висвітлено питання впровадження нової схеми класифікації літератури, покликаної спрямовано сприяти пропаганді досягнень науки і техніки та впровадженню їх у виробництво. У тексті багато прикладів з досвіду роботи, які унаочнюють виклад матеріалу, поради щодо введення нових рубрик, які відображають проблеми технічної кібернетики, питання технічного прогресу, раціоналізації виробництва, використання ядерної енергії, ракетобудування, запусків штучних супутників Землі тощо. Адже, на думку авторів, систематичний каталог є важливою частиною довідково-бібліографічного апарату, «тому необхідно щоденно працювати над його удосконаленням, своєчасно відбивати в ньому літературу про найновіші досягнення науки і техніки» [2, с. 37].

Стаття З. О. Врублевської про організацію групової обробки літератури у Державній публічній бібліотеці АН УРСР була надрукована у

всесоюзному періодичному збірнику «Библиотеки СССР: опыт работы» (1958) [1]. У статті чітко визначено відбір документів за змістом і видами, звернено увагу на їх облік, систематизацію, індексацію і шифрування, опис та відображення в каталогах, розглянуто питання організації фонду і обслуговування читачів. З професійним знанням справи З. О. Врублевська доводила, що впровадження у наукових бібліотеках групової обробки документів матиме позитивний вплив на ефективність опрацювання літератури, прискорення і наближення до читача актуальних періодичних і продовжуваних видань, довідково-інформаційних, програмно-методичних матеріалів.

Згідно з постановою Президії АН УРСР від 22 червня 1965 р. Державна публічна бібліотека АН УРСР була перейменована у Центральну наукову бібліотеку АН УРСР (ЦНБ), відповідні зміни відбулися і в структурі книгозбірні. Відповідно до нової структури Бібліотеки З. О. Врублевська з 20 листопада 1965 р. була затверджена на посаді старшого бібліотекаря, а з 16 грудня 1966 р. – старшого редактора у відділі систематизації [22, арк. 140].

Згідно з постановою Державного комітету з науки і техніки Ради Міністрів СРСР від 4 травня 1971 р. Центральна наукова бібліотека АН УРСР була віднесена до категорії науково-дослідних установ. Вдосконалення її структури і управління позитивно вплинуло на виробничу і наукову діяльність Бібліотеки, яка стала важливим інформаційно-бібліографічним центром республіки і провідною науково-дослідною установою в галузі бібліотечних досліджень.

Бібліотека розширює роботу з найповнішого задоволення запитів читачів на поточну бібліографічну інформацію. У грудні 1973 р. було затверджено нову структуру і Статут ЦНБ АН УРСР [20]. Бібліотека одержала статус універсальної бібліотеки першої категорії, державного книгозховища творів друку УРСР, науково-дослідної установи АН УРСР у галузі бібліотекознавства, бібліографії та книгознавства. Бібліотека підпорядковувалась Президії АН УРСР, стала складовою частиною загальносоюзної та республіканської системи НТІ, координаційно-методичним центром для бібліотек НДУ АН УРСР.

Це зумовило не лише структурні зміни, створення наукових підрозділів, а й нові завдання, розгортання науково-інформаційної роботи, цілеспрямовану підготовку бібліографічних покажчиків, формування довідково-бібліографічного апарату (ДБА) відповідного забезпечення інформаційних потреб науки, культури, виробництва.

Науково-бібліографічну роботу було покладено на науково-бібліографічний відділ (завідувач – кандидат історичних наук В. В. Шлейов) та науково-інформаційний (спочатку очолювала Л. А. Зюба, з 1977 р. – кандидат філософських наук Н. М. Гончаренко). Функціями науково-бібліографічного відділу були дослідження теорії, історії, методики бібліографії, підготовка ретроспективних і поточних бібліографічних покажчиків у галузі суспільних, фізико-технічних, математичних, хіміко-технологічних і хімічних наук, довідково-бібліографічне обслуговування (ДБО).

З серпня 1970 р. Зофія Олександрівна перейшла на посаду головного бібліографа науково-бібліографічного відділу, у якому пропрацювала майже десять років. Деякий час виконувала обов'язки завідувача цього ж відділу (з 8 жовтня 1973 р. по 2 січня 1974 р.), з 2 січня 1975 р. – по 25 серпня 1975 р. виконувала обов'язки заступника директора з наукової роботи [22].

З метою поліпшення координації науково-бібліографічної діяльності та пропаганди науково-бібліографічної й довідкової роботи бібліотек системи Академії наук УРСР ЦНБ з 1971 року розпочала видавати щорічний «Інформаційний покажчик бібліографічних праць, виконаних бібліотеками системи АН УРСР» [4–8]. Покажчики за 1973–1977 рр. укладені З. О. Врублевською разом з Роною Станіславівною Дановою та Людмилою Андріївною Зюбою. Покажчик готувався на основі звітів про роботу академічних бібліотек і складався з таких розділів: бібліографічні посібники, що вийшли з друку у зазначеному році; праці з історії, теорії та методики бібліографії; бібліографічні картотеки; списки літератури, виконані бібліотеками (неопубліковані). Порівняно з попередніми випусками покажчик було доповнено розділом з відомостями про списки літератури, які підготували і видали співробітники бібліотек мережі. Було удосконалено допоміжний апарат, у якому подано умовні позначення бібліотек, їх повні назви та адреси, а також наведено посилання на порядкові номери бібліографічних записів кожної з бібліотек. Матеріал у них розміщувався в систематичному порядку, що сприяло пошуку інформаційних ресурсів з певної галузі знання. Наклад покажчиків – 200 примірників [5–8]. «Інформаційний покажчик бібліографічних праць, укладених бібліотеками системи АН УРСР у 1973 році і запланованих на 1974–1975 роки» чомусь вийшов у 1975 р. під грифом «для службового користування» накладом 120 примірників [4]. Уважно переглядаючи покажчик нині, ми не знайшли ніякої інформації, яка не мала б вільно

поширюватися. Але в умовах партійного диктату і суцільного контролю важко було працювати навіть над метабібліографією. Видався щорічний «Інформаційний покажчик...» до 1990 р. Покажчик, який широко інформував наукову громадськість та бібліотечних працівників про підготовлену академічними бібліотеками бібліографічну продукцію, знайшов високу оцінку фахівців [21].

У 1970–1980-х рр. бібліографічна та науково-інформаційна діяльність ЦНБ та бібліотек системи Академії наук України була спрямована на надання дієвої допомоги керівним кадрам, вченим і спеціалістам різних галузей народного господарства. Важливим напрямом інформаційного обслуговування було забезпечення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, цільових комплексних програм і проектів, спрямованих на розвиток науково-технічного прогресу.

Значна увага у бібліотеці надавалася інформаційно-бібліографічному забезпеченню досліджень і розробок, що провадилися як в Академії наук, так і в галузевих установах республіки. З цієї метою Бібліотека готувала і видавала проблемно-тематичні і персональні бібліографічні покажчики. Адже, як зазначала З. О. Врублевська у статті, написаній спільно з колегами, користування ними «сприяє інтенсифікації наукового процесу, підвищенню ефективності роботи вчених» [3, с. 100]. У статті підкреслено значення співробітництва ЦНБ АН УРСР з науковими працівниками академічних інститутів у галузі підготовки бібліографічних покажчиків, яке тривало вже не одне десятиріччя. Прикметно, що воно здійснювалося на всіх етапах роботи над покажчиком, починаючи зі складання проспекту до редагування і рецензування рукопису. «Разом з ученими бібліографи визначають критерії відбору літератури з теми, коло джерел, принципи систематизації матеріалу і структури покажчика відповідно до сучасного рівня науки...» [3, с. 101]. Велику допомогу надавали вчені реферуванню й анотуванню, вміщених до покажчиків бібліографічних записів.

При визначенні тематики покажчиків до уваги бралися пропозиції відділень та інститутів Академії наук, враховувалась актуальність тематики, необхідність інформаційного забезпечення важливих напрямів науково-дослідної роботи. При підготовці покажчиків перевага надавалася комплексним науковим проблемам. З ініціативи Відділення математики було видано низку покажчиків, що відображали проблеми застосування математичних методів у різних галузях науки і практичної діяльності. У 1976 р. за участю З. О. Врублевської було підготовлено і видано покажчик

«Применение математических методов в технике. Основы промышленного производства. Металловедение. Металлургия. Машиностроение : указатель отечественной и иностранной литературы за 1958–1970 гг.» [11].

За участю Зофії Олександрівни у 1977 р. було укладено також покажчик «Применение математических методов на транспорте: указатель отечественной и зарубежной литературы (1958–1973 гг.)» (Ч. 1–2. Київ, 1977) [12]. Перша частина покажчика присвячена проблематиці проектування транспортних систем і технічних засобів транспорту (охоплено загальні питання, залізничний транспорт, автомобільний, водний, повітряний), друга – завданням планування і управління перевезеннями. Це було перше бібліографічне видання з зазначеної тематики з великою ретроспекцією (1958–1973 рр.) зі значним охопленням матеріалу (усього 4411 записів). Ним широко послуговувалися наукові співробітники, аспіранти, інженерно-технічні працівники.

У квітні 1979 р. зі структури відділу наукової бібліографії ЦНБ АН УРСР було виділено два самостійних підрозділи: відділ науково-бібліографічної інформації (нині відділ національної бібліографії) та відділ довідково-бібліографічного обслуговування (нині відділ науково-бібліографічної інформації). Спочатку відділ ДБО очолював Д. Тордія [18]. 28 грудня 1979 р. на посаду завідувача відділом довідково-бібліографічного обслуговування призначено Зофію Олександрівну. Тут вона з притаманною їй енергією відповідально і професійно займалася науковою та науково-організаційною роботою відповідно до профілю і функцій відділу.

Однак, працюючи на посаді завідувача відділу, З. О. Врублевська не полишала практичної бібліографічної роботи. У співавторстві з В. С. Петровою (Пашковою) і Н. О. Шеменько було фахово підготовлено і у 1981 р. видано бібліографічний покажчик «Системы управления промышленным транспортом: библиографический указатель, 1961–1976 гг.» [14]. Ідея підготовки покажчика була схвалена Постійною комісією з наукових проблем розвитку транспорту при Президії АН УРСР, адже тоді у країні широко проводилися дослідження у галузі систем управління промисловим транспортом. Відповідальними редакторами були провідні наукові співробітники Інституту кібернетики, кандидати технічних наук В. І. Гриценко і В. М. Мірошниченко, під керівництвом і за безпосередньої участі яких здійснювалася систематизація документів у покажчику. Усі виробничі питання щодо упорядкування бібліографічних записів,

анотування вирішувалися спільно. Комунікбельність і доброзичливість З. О. Врублевської, дружня атмосфера сприяли толерантному вирішенню усіх питань під час роботи над покажчиком, що позитивно позначалося на якості підготовки видання.

У покажчику було систематизовано відомості про наукові досягнення і практичні результати створення і використання автоматизованих систем управління промисловим транспортом – одного з важливих напрямів науково-технічного прогресу у цій галузі. Структура покажчика розроблена відповідно до наукових проблем і практичних завдань, які найбільш затребувані потенційними споживачами інформації. Бібліографічні записи систематизовано у чотирьох основних розділах: Організація, планування і управління промисловим транспортом; Математичні моделі планування і управління транспортно-технологічними комплексами; Проектування, моделювання і оптимізація транспортно-технологічних комплексів і процесів; Автоматизовані системи управління промисловим транспортом (АСУП). Включено також документи, які відображають розробку сучасних методів і засобів, що складають основу проектування технологічних процесів на промисловому транспорті, оскільки різноманіття результатів цих досліджень «викликає деякі труднощі в обміні науково-технічною інформацією, вирішувати які й покликаний цей покажчик», – зазначали укладачі [14, с. 3]. Вони здійснили велику копітку роботу з пошуку і фахового відображення документів. До анотованого покажчика було включено основні вітчизняні і зарубіжні публікації з проблем управління промисловим транспортом, що стосувалися найважливіших галузей промисловості за 1961–1976 рр. Це понад три тисячі бібліографічних записів, що відображають стан і тенденції розвитку наукових досліджень та використання їхніх результатів у різних галузях. Варто зазначити, що усі покажчики мають допоміжний апарат – іменний покажчик. Зазначено використані джерела, наведено список скорочених і повних назв випусків реферативного журналу. Наклад бібліографічних посібників 300–450 примірників.

Безперечно, безпосередній якісний вплив на розвиток ДБО у ЦНБ і бібліотеках НДУ АН УРСР мала створена в державі система науково-технічної інформації, організація підготовки широкого спектра реферативних, інформаційно-бібліографічних, аналітичних, оглядових видань практично з усього комплексу наук. І діяльність ЦНБ у загальнодержавній системі НТІ у цьому напрямі була вагомим.

З. О. Врублевська здійснювала розробку проблем довідково-бібліографічного обслуговування читачів. У цей період розпочалося системне вивчення змісту та форм ДБО, розвиток методології та теорії ДБО, яке розглядалося як частина бібліографічної діяльності, в тісному зв'язку з розвитком ДБА. Активно розвивалася міжвідомча взаємодія, системно формувалися довідково-бібліографічні ресурси. Велика увага надавалася Врублевською координації роботи в галузі довідково-бібліографічного обслуговування з бібліотеками НДУ АН УРСР та республіканськими бібліотеками, підготовці тематичних бібліографічних покажчиків і списків літератури.

Під її керівництвом у цей час здійснювалася значна робота з визначення стратегії та профілю комплектування довідково-бібліографічного фонду ЦНБ, з популяризації та поширення бібліотечно-бібліографічних знань серед читачів. Зофія Олександрівна була співавтором методичних рекомендацій з укладання бібліографічних покажчиків, з методики проведення оглядів, створення бібліографічних картотек. У цей час вийшли науково-методичні праці, підготовлені за її участю: «Составление тематических ретроспективных библиографических указателей» (Київ, 1981), «Организация устного библиографического обзора в библиотеке научного учреждения АН УССР» (Київ, 1985); «Пропаганда библиотечно-библиографических знаний в библиотеке научного учреждения АН УССР» (Київ, 1985) [10; 13; 16]. За її керівництва підготовлено науково-методичні рекомендації «Составление письменной библиографической справки в библиотеке научного учреждения АН УССР» (Київ, 1981), «Организация библиографических картотек в библиотеках НИУ АН УССР» (Київ, 1986) [9; 15].

Зофія Олександрівна надавала значну консультативну і методичну допомогу науковим бібліотекам мережі НАН України з різноманітних питань підготовки бібліографічних посібників, формування ДБА, виступала з доповідями на наукових конференціях та семінарах, рецензувала бібліографічні праці.

Великий внесок належав В. О. Врублевській у формуванні довідково-бібліографічного фонду, системи каталогів і картотек, визначенні стратегії комплектування. Важливу роль в орієнтуванні читачів, збільшенні обертаності фонду і нині відіграє пропаганда бібліотечно-бібліографічних знань, що є складовою частиною бібліотечно-інформаційної роботи бібліотеки. Вона здійснювалася фахівцями відділу у формі проведення

семінарів, практичних занять, оглядів бібліографічних джерел, «днів бібліографії», «днів інформації», «днів спеціаліста», екскурсій, книжкових виставок, індивідуальних бібліографічних консультацій.

Саме у цей час розгорнулася активна робота з популяризації зарубіжних бібліографічних покажчиків, які передплачувала бібліотека, пропаганда їх використання науковцями. Широко ввійшли в практику заняття, що проводилися науковими співробітниками відділу щодо методики здійснення бібліографічного пошуку з використанням фундаментальних інформаційних видань «Science Citation Index», «Art and Humanities Index», «Current Contents» та ін. Інституту наукової інформації (США). При цьому вони проводилися не тільки в стінах ЦНБ, але і безпосередньо в наукових установах АН УРСР [19, с. 161].

Важливу і значну за обсягами науково-інформаційну, довідково-бібліографічну діяльність здійснював відділ під керівництвом З. О. Врублевської за запитами органів державної та виконавчої влади, Президії НАН України. З притаманною їй наснагою вона керувала науково-інформаційною, науково-методичною і бібліотечно-інформаційною діяльністю відділу, який згодом став одним із провідних у Бібліотеці.

Ветеран праці Зофія Олександрівна здійснювала велику громадську роботу у бібліотеці, багато років була головою профспілкової організації, користувалася авторитетом серед колег. За свою роботу неодноразово відзначалася грамотами, ювілейними медалями, подяками і преміями. Вийшовши на пенсію за віком 8 травня 1986 р., Зофія Олександрівна не поривала зв'язків з рідною бібліотекою, була частим гостем на святах та різноманітних урочистостях у вже новому корпусі НБУВ. Земне життя Зофії Олександрівни обірвалося 7 червня 2006 р. у Києві, похована вона на Байковому кладовищі поруч з батьками і чоловіком.

Список бібліографічних посилань

1. Врублевская З. А. Организация групповой обработки литературы в Государственной публичной библиотеке Академии наук УССР / З. А. Врублевская. *Библиотеки СССР: опыт работы*. М., 1958. Вып. 9. С. 43–52.
2. Врублевська З. О., Ляпіна Н. Д. Систематичний каталог – засіб пропаганди технічної літератури. *Державна публічна бібліотека Академії наук УРСР: досвід роботи*. Київ, 1958. С. 26–37.
3. Врублевська З. О., Погребняк М. К., Шемер Н. О., Петрова В. С. Співробітництво бібліографів і вчених. *Вісник АН УРСР*. 1980. № 6. С. 100–102.
4. *Інформаційний покажчик бібліографічних праць, укладених бібліотеками*

системи АН УРСР у 1973 році і запланованих на 1974–1975 роки / АН УРСР, Центр. наук. б-ка ; уклад. : З. О. Врублевська, Р. С. Жданова. відп. ред. А. А. Кугот. Київ, 1975. 70 с.

5. Інформаційний покажчик бібліографічних праць, виконаних бібліотеками системи АН УРСР у 1974 році / АН УРСР, Центр. наук. б-ка ; уклад. : З. О. Врублевська, Р. С. Данова ; відп. ред. А. А. Кугот. Київ, 1976. 76 с.

6. Інформаційний покажчик науково-дослідних та бібліографічних праць, виконаних бібліотеками системи АН УРСР у 1975 р. та запланованих на 1976–1980 рр. / АН УРСР, Центр. наук. б-ка ; уклад. : Л. А. Зюба, З. О. Врублевська. Київ, 1977. 87 с.

7. Інформаційний покажчик бібліографічних праць, виконаних бібліотеками та установами системи АН УРСР у 1976 році / АН УРСР, Центр. наук. б-ка ; уклад. : З. О. Врублевська, Р. С. Данова ; відп. ред. С. К. Гутянський. Київ, 1978. 85 с.

8. Інформаційний покажчик бібліографічних праць, виконаних бібліотеками та установами системи АН УРСР у 1977 році / АН УРСР, Центр. наук. б-ка ; уклад. : З. О. Врублевська, Р. С. Данова ; відп. ред. С. К. Гутянський. Київ, 1979. 74 с.

9. Организация библиографических картотек в библиотеках НИУ АН УССР : рекомендации для НИУ АН УССР / АН УССР, Центр. науч. б-ка ; сост. : М. С. Печорина, Г. А. Рытова ; руководитель З. А. Врублевская ; ред. Б. В. Гохфельд. Киев, 1986. 31 с.

10. Организация устного библиографического обзора в библиотеке научного учреждения АН УССР : рекомендации / АН УССР, Центр. науч. б-ка ; сост. : З. А. Врублевская, Н. М. Исаева ; руководитель Л. В. Беляева ; ред. Б. В. Гохфельд. Киев, 1985. 16 с.

11. Применение математических методов в технике. Основы промышленного производства. Металловедение. Металлургия. Машиностроение : указ. отеч. и иностр. лит. за 1958–1970 гг. / АН УССР, Центр. науч. б-ка ; сост. : В. И. Игнатьев, З. А. Врублевская, Н. А. Шемяц ; отв. ред. А. Н. Деменин. Киев : Наук. думка, 1976. 386 с.

12. Применение математических методов на транспорте : указ. отеч. и зарубеж. лит. (1858–1973 гг.) / АН УССР, Центр. науч. б-ка ; сост. : З. А. Врублевская, В. И. Игнатьев, Л. С. Храмова, Н. А. Шемяц ; отв. ред. В. И. Гриценко, В. М. Мирошниченко. Киев, 1977. Ч. 1 : Проектирование транспортной системы и технических средств транспорта. 400 с. Ч. 2 : Планирование и управление перевозочным процессом. 533 с.

13. Пропаганда библиотечно-библиографических знаний в библиотеке научного учреждения АН УССР : рекомендации / АН УССР, Центр. науч. б-ка ; сост. : З. А. Врублевская, Н. М. Исаева ; руководитель Л. В. Беляева ; ред. М. И. Берлинская. Киев, 1985. 18 с.

14. Системы управления промышленным транспортом : библиогр. указ. (1961–1976 гг.) / АН УССР, Ин-т кибернетики, Центр. науч. б-ка ; сост. : З. А. Врублевская, В. С. Петрова, Н. А. Шемяц ; отв. ред. В. И. Гриценко, В. М. Мирошниченко. Киев, 1981. 342 с.

15. Составление письменной библиографической справки в библиотеке научного учреждения АН УССР : рекомендации / АН УССР, Центр. науч. б-ка ; сост. : А. Л. Панова, Н. М. Погребецкая ; отв. за вып. З. А. Врублевская ; ред. Б. В. Гохфельд. Киев, 1983. 14 с.

16. Составление тематических ретроспективных библиографических указателей: рекомендации для НИУ АН УССР / АН УССР, Центр. науч. б-ка ; сост. : З. А. Врублевская, Р. С. Жданова, Н. А. Шемяц ; отв. ред. Н. Н. Гончаренко. Киев, 1981. 26 с.

17. [Добко Т. В.] Бібліограф Зоя Врублевська. *Бібліотечний вісник* 2006. № 3. С. 59.

18. Добко Т. В. Врублевська Зоя Олександрівна. *Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія* / Нац. парлам. б-ка України. Київ, 2008. Вип. 1. С. 64–65.

19. Добко Т. В. Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України : становлення та розвиток (XX ст. – перше десятиліття XXI ст.) / відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 376 с.

20. Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. *Історія Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. 1965–1991* / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 373 с.

21. Колесник С. О. Інформаційний покажчик бібліографічних праць. *Вісник АН УРСР*. 1982. № 7. С. 109–110.

22. Архів НБУВ. Оп. 2 л., од. зб. 194. *Особисті справи звільнених у 1986–1987 роках. Буква «В»*. Т. 1. 169 арк.

Стаття надійшла 20.03.2019 р.